

Nr 401.

Av herr **Lindhagen m. fl.**, om upphävande av vissa inskränkningar i valrätten till riksdagens andra kammare.

De klasser och intressen, som i följd av det nuvarande systemet behärska samhällslivet, söka i det längsta barrikadera sig mot demokratin. Utslag därav äro privilegierade rösträttsbestämmelser i form av censusval, klassval och dylikt. Vidare återtagande med ena handen av rösträtt, som givits med den andra genom könsstreck, skattestreck, fattigstreck, åldersgräns över myndighetsåldern med mera sådant. Slutligen medelbara val, valkretsgeometri, bostadsband, arvodeslöshet och annat. Alla dylika baktankar och krokben sönderslita det politiska livet. De måste rensas bort och en klar, ärlig princip läggas till grund för det hela en gång för alla. Vår konstitution är bland annat ett rösträttsstreckens förlovade land. I en särskild motion har ägnats uppmärksamhet åt könsstrecket. I denna vilja vi något beröra de övriga taggiga stängseltrådarna, som utlagts för att valmännen skola stupa på dem under sin vandring till valurnorna.

1) *Fattigstrecket*. Detta rösträttsstreck kan ingalunda inför en modern social uppfattning försvaras. Det rätta vore ju, att samhället beredde varje medborgare, som i följd av oförmåga till arbete eller eljest lider brist på det nödvändiga, erforderliga hjälpmedel såsom en rättighet. Och till detta mål syfta de nutida strävandena att genomföra olycksfalls-, invaliditets- och ålderdomsförsäkring.

Men i stället utgår hjälpen för närvarande såsom fattigunderstöd, som betraktas som en nådegåva. Och detta tager lagstiftningen fari-seiskt till förevändning för att beröva dem, som mottagit understödet, medborgerliga rättigheter. En understödstagare t. ex., som arbetat träget, utan att detta arbete tryggt honom vid sjukdom eller i ålderdomen, har dock samhället snarare en skuld till. Hans erfarenheter och intresse borde ock kunna vara ägnade att låta honom om någon få sitt ord med i fråga om bestämmandet av behoven och bristerna i samhällsordningen. Särdeles orimligt verkar fattigstrecket, då understödstagarna ej åtnjuta

full försörjning utan hjälp allenast med någon del av underhållet eller endast tillfälligt understöd.

Av anförda skäl synes oss fattigvårdsstrecket principiellt oriktigt. I ett fall torde det dock böra för närvarande bibehållas. Den som »åtnjuter full försörjning, vilken ej blott tillfällig är» står nämligen enligt fattigvårdsförordningen under fattigvårdsstyrelsens målsmansrätt och detta innefattar i tillämpningen väsentligen ett verkligt omyndighetstillstånd. En sådan understödstagare torde därför för följdriktighetens skull lika litet som en omyndig förklarad kunna lämpligen erhålla valrätt. Bland dem, som sålunda skulle förlora valrätt, finna sig visserligen även oförvitliga personer, vilka intagits på kommunala försörjningshem eller dylika inrättningar. Mot dem skulle ju enligt vad ovan framhållits en viss orättvisa begås. Rättelse synes dock här riktigast böra ske genom upphävandet av fattigvårdsstyrelsens målsmansrätt för dylika personer. Men kanske intaga de, såsom sakerna nu äro ordnade, en särdeles osjälvständig ställning.

Däremot skulle den husbonderätt, som fattigvårdsstyrelse enligt fattigvårdsförordningen äger över understödstagare jämväl i vissa uppräknade fall, där styrelsen saknar målsmansrätt, icke leda till förlust av valrätt för understödstagaren lika litet som husbonderätt enligt legostadgan medför dylik förlust för tjänstehjon.

2) *Utskyldsstrecket.* Detta streck innefattar till en början ett avsteg från den lika rösträtten. Den leder nämligen till, att de fattigare skattebetalande medborgarna lättare oförskylt förlora sin rösträtt än de, som äro befriade från utskylder och de, vilka finna sig i den förmögenhetsställning, att de lättare kunna betala sina utlagor. Det leder vidare till, att de medborgare, vilkas arbetsförtjänst är växlande och osäker, lättare förlora sin rösträtt än de, som hava en säkrare inkomst, emedan de förra under arbetsbrist ofta ej kunna betala den skatt, som pålades dem efter deras inkomst, då de hade arbete. I fråga om kommunalutskylder gäller dessutom, att de äro mycket olika i skilda kommuner, från högelingen tyngande till inga alls. Då de nya valbestämmelserna ej vidare äro byggda på de kommunala författningarna, frågar man sig i varje fall, varför guldna kommunalutskylder skola vara ett villkor för valrätt till statsrepresentationen. Det kan vidare spörjas vilka viktiga grundsatser kräva, att själva medborgarrättens värde väges såsom jämförlig med de små penningebelopp, varom här vanligen är fråga, eller varför så stort avseende fästes vid dessa belopp, trots det att staten från den häftande uttager vida större summor i indirekta pålagor. Mest betänkligt är till sist det knappast bestridda förhållandet, att svaret på

dessa frågor svårligen torde kunna bliva annat än att förevarande röst-rättsstreck icke är avsett att vara uttryck för något lojalt nit att bereda alla medborgare deras behöriga inflytande.

3) *Konkursstrecket.* Enligt förslaget skall den, som »är i konkurs-tillstånd», ej få utöva valrätt. Med nutida rättsuppfattning är det dock ganska svårt att förstå, vilka viktiga anledningar tvinga till att från-känna en konkursgäldenär rättighet att i en för hans konkurs så främ-mande angelägenhet som riksdagsval göra även sin uppfattning gällande. Föreskriften är utan tvivel ett kvarstående uttryck för en gången tids-åskådning, enligt vilken insolvens likställdes med vanfrejd och även kunde föranleda till ett slags frihetsstraff i den s. k. bysättningen. I viss mån hämtar föreskriften sannolikt sitt stöd också därav att en kon-kursgäldenär möjligen kan sägas vara i viss mån omyndig. Men något verkligt förmynderskap är dock konkursgäldenären obestriddigen ej underkastad.

4) *Förmyndareskapsstrecket.* Att den, som för vanvett är under förmyndare ställd, ej lämpligen kan utöva valrätt är självfallet. Varför däremot ej en omyndig förklarad, som är vid sina sinnens fulla bruk, skall få rösta på riksdagsman lika väl, som han själv får upprätta sitt testamente, är nog mera svårt att fullt tillfredsställande förklara. Mången låter sig sättas under förmyndare blott för att han anser sig vara av sjukdom eller annan förlätlig orsak förhindrad att ensam sköta sina affärer. Kvinna äger dessutom enligt lagen det privilegium att när som helst utan uppgiven anledning begära sig i omyndighetstillstånd. Ett fullständigt bibehållande av detta streck blir emellertid en nöd-vändighet, om man skall upprätthålla den allmänna uppfattningen, att valrätt bör tillkomma myndig person och ej omyndig.

5) *Värnpliktsstrecket.* Detta streck har ju egentligen tillkommit i ändamål att för åtskilliga ledamöter i riksdagen bereda en brygga, på vilken de kunde komma över även till den allmänna rösträtten. Det lär dock sakna motsvarighet i något annat lands konstitution och hörer strängt taget ej heller hit. För den kvinnliga rösträtten utgör detta streck visserligen ej något hinder. Även män, som äro odugliga till värnplikt, få valrätt och till kvinnornas fördel kan ju åberopas, att de såsom mödrar också fullgöra sin betungade värnplikt till samhället. Men i ett valsystem, där kvinnorna äro med, framstår ännu bjärtare det konstruerade i förevarande stadgande. Vi anse därför, att fullgjord värnplikt ej bör bibehållas såsom villkor för valrätt, helst detta även leder till oegentlighet, därest valrättsåldern såsom vi nedan förorda sänkes till tjuogoett år.

6) *Åldersstrecket*. En åldersgräns måste naturligtvis alltid finnas. Frågan är blott, var den bör sättas. En svensk medborgare är nu vittnesgild vid 15 års ålder, fullmyndig inför strafflagen vid 18 års ålder och uppnår civilrättslig myndighet vid 21 års ålder. Det ligger väl närmast till hands att låta den politiska myndighetsåldern sammanfalla med den civilrättsliga. Detta var också lag i landet före 1909 års rösträttsreform. Vid den senare gällde det emellertid att räkna ut, att vad man gav med ena handen kunde i tillräcklig omfattning tagas tillbaka med den andra. En av dessa uträkningar var den politiska myndighetsålderns höjande från 21 år till fyllda 24 år. Detta skulle, ansåg man, i sin mån kunna verka till att bibehålla ålderdomsskröplighetens och penningens övermakt i vårt statsliv. Denna baktanke måste också rensas bort.

7) *Flyttningsstrecket*. Detta kan även kallas för ett överraskningsstreck, då det utan att omnämnas i grundlagarna alldeles oväntat kommit över författningen i följd av vallagens teknik. På detta streck stupa en myckenhet valmän. Det bör om möjligt också undanröjas.

Det hemställes:

att riksdagen för sin del måtte antaga som vilande till grundlagsenlig behandling sådan ändring av 16 § riksdagsordningen, varigenom borttagas de inskränkningar i valrätten till andra kammaren, som föranledas av:

- 1) Fattigstrecket med undantag för den, som står under fattigvårdsstyrelsens målsmansrätt,
- 2) Utskyldsstrecket,
- 3) Konkursstrecket,
- 4) Värnpliktsstrecket,
- 5) Åldersstrecket,
- 6) Flyttningsstrecket.

Stockholm den 18 april 1917.

Carl Lindhagen.

Ivar Vennerström.

Carl Lundberg.

K. W. Skareen.

Christian Ericson.

Ernst Hage.

Carl Winberg.

Thure Widlund.

Rikard Eronn.

C. O. Johansson.

J. H. Erikson.

Magnus Bengtsson.

Fabian Månsson.

J. Björling.